

Motion till riksdagen 2019/20:3527

av **Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2019/20:102 Sekretess till skydd för enskilda som lämnat stödförklaringar enligt EU:s nya förordning om det europeiska medborgarinitiativet

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2019/20:102 Sekretess till skydd för enskilda som lämnat stödförklaringar enligt EU:s nya förordning om det europeiska medborgarinitiativet.

2 Inledning

Offentlighetsprincipen är en omistlig del av vår demokrati. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, rättvis förvaltning och effektivt folkstyre genom att den möjliggör för allmänheten att få insyn i och därmed kunna kontrollera det offentliga. Även skyddet för den personliga integriteten är ett väsentligt inslag i en demokratisk rättsstat och åtnjuter, liksom offentlighetsprincipen, grundlagsskydd.

Inte sällan kommer dock dessa storheter i konflikt med varandra, varför det ibland måste göras svåra avvägningar mellan skyddet för tryck- och yttrandefriheten och skyddet för den personliga integriteten. En förstärkning av den personliga integriteten på det grundlagsskyddade tryck- och yttrandefrihetsområdet kan i praktiken innebära en försvagning av just tryck- och yttrandefriheten.

Vänsterpartiet värnar både offentlighetsprincipen och den personliga integriteten. Vi ser med allvar på både de inskränkningar i vår offentlighetsprincip som följt av EU:s mer sekretessinriktade lagstiftning och den våg av begränsningar av det fria ordet som sköljt över Europa och länder som Polen, Ungern och Turkiet.

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i den aktuella propositionen att sekretess ska gälla i verksamhet med att kontrollera och intyga stödförklaringar som har lämnats enligt EU:s nya förordning om det europeiska medborgarinitiativet, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider men. Sekretessen ska gälla i högst 70 år.

Enligt 40 kap. 1 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, gäller sekretess i verksamhet med att kontrollera och intyga stödförklaringar som har lämnats enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 211/2011 av den 16 februari 2011 om medborgarinitiativet, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider men. Sekretessen gäller i högst 70 år. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2018. Innan bestämmelsen infördes fanns det inte någon sekretessregel som enbart hade till syfte att skydda uppgifter i medborgarinitiativ som lämnats in till Valmyndigheten. Förslaget i den nu aktuella propositionen är en konsekvens av att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/788 av den 17 april 2019 ersätter Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 211/2011 av den 16 februari 2011 om medborgarinitiativet med verkan från den 1 januari 2020.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

Från och med den 1 april 2012 kan medborgare i EU genomföra ett s.k. medborgarinitiativ för att uppmana EU-kommissionen att lägga fram ett visst lagförslag. Medborgarinitiativet är tänkt att fungera som en form av direktkanal för EU:s medborgare att föra fram sina synpunkter och påverka kommissionen att föreslå en rättsakt inom EU:s kompetensområde. För att kommissionen ska behandla initiativet krävs att det stöds av sammanlagt minst en miljon medborgare från minst sju olika EU-länder som har uppnått rösträttsåldern för val till Europaparlamentet. Ett initiativ stöds genom att medborgaren fyller i ett särskilt stödförklaringsformulär. I varje EU-land är en särskild myndighet utsedd för att kontrollera och intyga stödförklaringar för medborgarinitiativ. I Sverige ansvarar Valmyndigheten för detta arbete. Det innebär bl.a. att Valmyndigheten ska kontrollera och intyga antalet giltiga stödförklaringar som har gjorts av rösträttsberättigade unionsmedborgare från Sverige.

En särskild sekretessregel för uppgifter i medborgarinitiativ infördes ursprungligen genom regeringens proposition 2016/17:208 Några frågor om offentlighet och sekretess. Vänsterpartiet röstade nej till riksdagens förslag (mot. 2017/18:113). Samma skäl gör sig gällande när riksdagen ska ta ställning till den nu aktuella propositionen.

I den tidigare motionen (mot. 2017/18:113) anförde vi bl.a. följande:

En grundläggande utgångspunkt i svensk rätt är att det ska råda restriktivitet vid införande av sekretess på områden där sekretess tidigare inte gällt. Detta är ett förhållningssätt som har sin grund i tryckfrihetsförordningens (TF) regelverk om rätten att ta del av allmänna handlingar. I 2 kap. 2 § TF anges att rätten att få ta del av allmänna handlingar endast får begränsas om det är påkallat med hänsyn till vissa särskilt angivna skyddsintressen, bl.a. skyddet för en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden.

I såväl propositionen som i promemorian (Ds 2016:2) som ligger till grund för propositionen lyfts starka skäl för att sekretess inte ska gälla i detta sammanhang,

men trots det landar resonemanget slutligen i att en ny sekretessregel ändå bör införas eftersom det annars kan avhålla människor från att underteckna medborgarinitiativ. Samtidigt som promemorian och propositionen argumenterar för att det bör införas sekretess i frågor om europeiska medborgarinitiativ anför att det inte framkommit något motsvarande behov för medborgarförslag eller kommunala folkinitiativ. Vänsterpartiet finner att det brister i logik när det hävdas att möjligheten att uppgifter om dem som undertecknat ett politiskt initiativ, såsom deras namn, kan avhålla människor från att underteckna ett europeiskt medborgarinitiativ men att samma förhållanden inte skulle gälla initiativ på kommunal nivå, där de som berörs av frågan ofta finns närmare och kan antas ha en större personkännedom.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att det går att granska medborgarinitiativ oavsett om de handlar om initiativ på europeisk eller kommunal nivå. De motiv till insyn som lyfts fram i promemorian och propositionen om vikten av att kunna granska hur många som stöder ett initiativ och vilka drivkrafter som kan tänkas ligga bakom väger enligt vår mening tungt. Det är också viktigt att det går att granska den myndighet som hanterar stödförklaringarna och de bedömningar som den gör av de insamlade namnen. Detta skulle allvarligt försvåras med den föreslagna sekretessregeln. Vänsterpartiet delar således inte regeringens bedömning utan anser att intresset av insyn och transparens på det här området är mycket stort och att det väger tyngre än behovet av att införa en ny sekretessregel. Vidare anser vi inte heller att det vare sig i promemorian eller i propositionen har visats att behovet av sekretess överväger behovet av insyn när det gäller medborgarinitiativ. Mot bakgrund av detta samt med beaktande av den stora restriktivitet vi anser ska gälla vid införande av sekretess på områden där sekretess inte tidigare har gällt avstyrker vi därför att det införs en ny sekretessbestämmelse i verksamheten med att kontrollera och intyga stödförklaringar för europeiska medborgarinitiativ.

Av samma skäl som i vår tidigare motion anser vi att propositionen bör avslås.

Riksdagen bör avslå regeringens proposition 2019/20:102 Sekretess till skydd för enskilda som lämnat stödförklaringar enligt EU:s nya förordning om det europeiska medborgarinitiativet. Detta bör riksdagen besluta.

Mia Sydow Mölleby (V)

Christina Høj Larsen (V)

Linda Westerlund Snecker (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)